# DOMSTOLENS DOM (Sjette Afdeling)

12. oktober 2000 *

I sag C-3/99,

angående en anmodning, som Tribunal de commerce de Bruxelles (Belgien) i medfør af EF-traktatens artikel 177 (nu artikel 234 EF) har indgivet til Domstolen for i den for nævnte ret verserende sag,

**Cidrerie Ruwet SA**

mod

**Cidre Stassen SA,**
**HP Bulmer Ltd,**

at opnå en præjudiciel afgørelse vedrørende fortolkningen af EF-traktatens artikel 30 (efter ændring nu artikel 28 EF) samt vedrørende gyldigheden og fortolkningen af Rådets direktiv 75/106/EØF af 19. december 1974 om tilnærmelse af medlemsstaternes lovgivning om færdigpakning af visse væsker i bestemte volumenstørrelser (EFT 1975 L 42, s. 1), som ændret ved Rådets direktiv 79/1005/EØF af 23. november 1979 (EFT L 308, s. 25), Rådets direktiv 85/10/EØF af 18. december 1984 (EFT 1985 L 4, s. 20), Rådets direktiv 88/316/EØF af 7. juni 1988 (EFT L 143, s. 26) og Rådets direktiv 89/676/EØF af 21. december 1989 (EFT L 398, s. 18),

har

* Processprog: fransk.

DOMSTOLEN (Sjette Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden, C. Gulmann (refererende dommer), og dommerne J.-P. Puissochet og R. Schintgen,

generaladvokat: N. Fennelly
justitssekretær: ekspeditionssekretær D. Louterman-Hubeau,

efter at der er indgivet skriftlige indlæg af:

— Cidre Stassen SA og HP Bulmer Ltd ved advokaterne É. Deltour, A. Puts og P.-M. Louis, Bruxelles

— den belgiske stat ved konsulent A. Snoecx, Juridisk Tjeneste, Ministeriet for Udenrigsanliggender, Udenrigshandel og Udviklingssamarbejde, som befuldmægtiget

— den tyske regering ved afdelingschef W.-D. Plessing og kontorchef C.-D. Quassowski, begge Forbundsøkonomiministeriet, som befuldmægtigede

— Det Forenede Kongeriges regering ved M. Ewing, Treasury Solicitor's Department, som befuldmægtiget, bistået af barrister D. Bethlehem

— Rådet for Den Europæiske Union ved juridisk konsulent C. Giorgi og F. Anton, Rådets Juridiske Tjeneste, som befuldmægtigede

— Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber ved juridisk konsulent H. van Lier, som befuldmægtiget,

på grundlag af retsmøderapporten,

efter at der i retsmødet den 10. februar 2000 er afgivet mundtlige indlæg af Cidrerie Ruwet SA ved advokat K. Carbonez, Bruxelles, af Cidre Stassen SA og HP Bulmer Ltd ved advokaterne A. Puts og P.-M. Louis, af Det Forenede Kongeriges regering ved barrister A. Robertson, af Rådet ved F. Anton og af Kommissionen ved H. van Lier,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse den 23. marts 2000,

afsagt følgende

## Dom

1 Ved dom afsagt den 28. december 1998, indgået til Domstolen den 7. januar 1999, har Tribunal de commerce de Bruxelles i medfør af EF-traktatens artikel 177 (nu artikel 234 EF) forelagt to præjudicielle spørgsmål vedrørende fortolkningen af EF-traktatens artikel 30 (efter ændring nu artikel 28 EF) samt vedrørende gyldigheden og fortolkningen af Rådets direktiv 75/106/EØF af 19. december 1974 om tilnærmelse af medlemsstaternes lovgivning om færdigpakning af visse væsker i bestemte volumenstørrelser (EFT 1975 L 42, s. 1), som ændret ved Rådets direktiv 79/1005/EØF af 23. november 1979 (EFT L 308,

s. 25), Rådets direktiv 85/10/EØF af 18. december 1984 (EFT 1985 L 4, s. 20), Rådets direktiv 88/316/EØF af 7. juni 1988 (EFT L 143, s. 26) og Rådets direktiv 89/676/EØF af 21. december 1989 (EFT L 398, s. 18).

2 Spørgsmålene er blevet rejst under en sag, som Cidrerie Ruwet SA (herefter »Ruwet«), der er hjemmehørende i Belgien, har anlagt mod Cidre Stassen SA (herefter »Stassen«), der også er hjemmehørende i Belgien, og HP Bulmer Ltd (herefter »HP Bulmer«), der er hjemmehørende i Det Forenede Kongerige, med påstand om, at Stassen dømmes til at ophøre med markedsføring i Belgien af cider i flasker på 0,33 l.

## Den retlige ramme

*Fællesskabsrettens regler*

3 Traktatens artikel 30 bestemmer:

»Kvantitative indførselsrestriktioner såvel som alle foranstaltninger med tilsvarende virkning er med forbehold af nedennævnte bestemmelser forbudt mellem medlemsstaterne.«

4 I artikel 1 i direktiv 75/106, som ændret ved direktiv 79/1005, 88/316 og 89/676, anføres i stk. 1, at direktiv 75/106 vedrører færdigpakninger, der indeholder de i bilag III til direktivet nævnte væsker, det vil bl.a. sige vin, cider, øl, alkohol, akvavit og spiritus, eddike, spiseolie, mælk, vand, mineralvand og vand tilsat

kulsyre, limonader og frugt- og grøntsagssafter. Samme artikels stk. 2 indeholder forskellige undtagelser, der er uden betydning i den foreliggende sag.

5 Første og fjerde betragtning til direktiv 75/106 indeholder følgende udtalelser:

»I de fleste af medlemsstaterne gælder der for færdigpakning til direkte salg af væsker i pakninger, der er fremstillet og tillukket på forhånd, præceptive bestemmelser, som er forskellige fra medlemsstat til medlemsstat og således hæmmer handelen med disse færdigpakninger; der må derfor indledes en tilnærmelse af disse bestemmelser;

...

For et givet produkt bør antallet af størrelser, der ligger for nær op ad hinanden og udgør en risiko for at vildlede forbrugeren, formindskes mest muligt, men på grund af de overordentlig store lagerbeholdninger af færdigpakninger inden for Fællesskabet kan denne formindskelse dog kun ske gradvis.«

6 Ifølge direktivet skal medlemsstaterne tillade markedsføring på deres område af færdigpakninger af de i bilag III til direktivet nævnte volumenstørrelser.

7 I den første udgave af direktivets artikel 5 hed det:

»Medlemsstaterne kan ikke af grunde, som vedrører færdigpakningers volumen, bestemmelse af dette volumen,... nægte, forbyde eller begrænse markedsføringen af færdigpakninger, som opfylder kravene... i dette direktiv.«

8 Denne bestemmelse har efter ændringerne navnlig ved direktiv 79/1005 og 85/10 nu følgende ordlyd:

»Medlemsstaterne kan ikke nægte, forbyde eller begrænse markedsføringen af færdigpakninger, som opfylder kravene i dette direktiv, under henvisning til fastsættelse af færdigpakningernes volumen... eller til det nominelle volumen, såfremt nævnte volumen er anført i bilag III.

...«

9 Efter den oprindelige bestemmelse i artikel 4 i direktiv 75/106 var endvidere kun de i bilag III nævnte færdigpakninger tilladt.

10 Stk. 1 og 2 i denne artikel indeholdt således følgende bestemmelser:

»1. Alle de færdigpakninger, der er omhandlet i artikel 3, skal være påført angivelse af det væskevolumen, benævnt nominelt volumen, som de i overensstemmelse med bilag I skal indeholde.

2. Kun de i bilag III fastsatte nominelle voluminer er tilladte for disse færdigpakninger.«

11 Artiklens stk. 2 blev ændret ved direktiv 79/1005, således at den deri fastsatte begrænsning blev ophævet i overensstemmelse med sjette betragtning til ændringsdirektivet, hvori det udtales:

»... for visse medlemsstater vil det frembyde vanskeligheder at nedsætte antallet af nominelle volumenstørrelser (som foreskrevet ved direktiv 75/106); der bør derfor for disse medlemsstater fastsættes en overgangsperiode, som dog ikke må hæmme handelen med nævnte varer inden for Fællesskabet og ikke lægge hindringer i vejen for gennemførelsen af direktivet i de andre medlemsstater«.

12 Imidlertid er der ved artikel 5, stk. 3, i direktiv 75/106, som ændret ved direktiv 89/676, blevet indført et forbud mod efter frister, der nu er udløbet, at handle med færdigpakninger, der indeholder de i punkt 1, litra a) og b), punkt 2, litra a), og punkt 4, i bilag III nævnte væsker (bl.a. vin, akvavit, likør og andre alkoholholdige drikkevarer), når pakningerne ikke har de nominelle volumener, der er nævnt i spalte I i dette bilag.

13 I denne spalte, der efter at være blevet ændret ved direktiv 79/1005, 85/10, 88/136 og 89/676 fastlægger de endeligt tilladte nominelle volumener, anføres ikke for cider volumenet 0,33 l. Den angiver for ikke-mousserende cider, jf. punkt 1, litra c), ni nominelle volumener: 0,10 l — 0,25 l — 0,375 l — 0,50 l — 0,75 l — 1 l — 1,5 l — 2 l — 5 l. For mousserende cider, jf. punkt 2, litra b), angives syv nominelle volumener: 0,10 l — 0,20 l — 0,375 l — 0,75 l — 1 l — 1,5 l — 3 l.

*Den belgiske lovgivning*

14 Kongelig anordning af 16. februar 1982 om de tilladte nominelle pakningsstørrelser for færdigpakninger til visse varer (*Moniteur belge* af 12. marts 1982, herefter »den kongelige anordning« har til formål at gennemføre direktiv 75/106, som ændret ved direktiv 79/1005, i belgisk ret. Den indeholder kun de nominelle volumener, der er tilladt ifølge direktivet. Det er derfor ikke tilladt at forhandle cider i 0,33 l-flasker i Belgien.

**Hovedsagen**

15 Selskaberne Ruwet, Stassen og HP Bulmer fremstiller og markedsfører forskellige cider-drikkevarer, der går både til selskabernes hjemmemarkeder og eksportmarkederne.

16 Selskabet Stassen begyndte uanset forbuddet i den kongelige anordning at sælge cider i flasker på 0,33 l i forbrugerleddet på det belgiske marked.

17 Ved skrivelse af 29. maj og 16. juni 1998 opfordrede Ruwet det til at ophøre hermed.

18 Stassen svarede den 12. og 19. juni 1998, at selskabet ikke kunne imødekomme denne opfordring. Det anførte herved, at direktiv 75/106, som ændret ved direktiv 79/1005, ikke var blevet korrekt gennemført i belgisk ret, at direktivet ikke indeholdt noget forbud mod salg af cider i pakninger med et andet volumen end de volumener, der særlig var angivet i bilag III til direktivet, at den kongelige anordning med forbuddet mod markedsføring af cider i pakninger på 0,33 l udgjorde en tilsidesættelse af proportionalitetsprincippet, samt at direktiv 75/106, som ændret ved direktiv 79/1005, hvis det faktisk havde indeholdt et forbudt mod en markedsføring som nævnt, ville have været i strid med traktatens artikel 30.

19 Den 26. juni 1998 anlagde Ruwet sag mod Stassen ved Tribunal de commerce de Bruxelles med påstand om, at det sagsøgte selskab bragte markedsføringen i Belgien af de omtvistede drikkevarer til ophør. I denne sag har HP Bulmer interveneret til støtte for sagsøgtes påstande.

20 På baggrund heraf har Tribunal de commerce de Bruxelles besluttet at udsætte sagen og at anmode Domstolen om en præjudiciel afgørelse af følgende spørgsmål:

»1) Er EF-traktatens artikel 30 til hinder for, at medlemsstaterne efter direktiv 75/106/EØF af 19. december 1974 om tilnærmelse af medlemsstaternes lovgivning om færdigpakning af visse væsker i bestemte volumenstørrelser, som ændret ved direktiv 79/1005/EØF af 23. november 1979, der fastsætter en overgangsperiode, endnu i dag, dvs. henved 20 år efter vedtagelsen, og når i nævnte tidsrum vanerne har ændret sig, og 33 cl-beholderen er blevet populær og anvendes i hele verden, anses for frit at kunne tillade eller forbyde markedsføring af andre beholdere end de beholdere, der er nævnt i bilag III til direktivet, når henses til, at følgen heraf kan være og i det foreliggende tilfælde er, at de forskellige nationale lovgivninger får et forskelligt indhold,

således at medlemsstater, der begrænser antallet af tilladte beholdere, som f.eks. Belgien, der begrænser antallet af beholdere til cider, træffer en foranstaltning, der har til formål eller til følge, at de frie varebevægelser begrænses?

2) Har medlemsstaterne i betragtning af princippet om frie varebevægelser efter direktiv 75/106/EØF af 19. december 1974 om tilnærmelse af medlemsstaternes lovgivning om færdigpakning af visse væsker i bestemte volumenstørrelser, som ændret ved direktiv 79/1005/EØF af 23. november 1979, ret til at gennemføre disse direktiver på en sådan måde, at de nationale gennemførelsesbestemmelser forbyder markedsføring af beholdere med et volumen, der ikke er nævnt i bilag III til direktivet, og altså i nærværende sag 33 cl-beholderen til markedsføring af cider?«

**De præjudicielle spørgsmål**

21 Den forelæggende ret har med sit første spørgsmål nærmere bestemt ønsket Domstolens afgørelse af, om der lovligt efter traktatens artikel 30 ved direktiv 75/106, som ændret ved direktiv 79/1005, 85/10, 88/316 og 89/676, er blevet givet medlemsstaterne en ret til at forbyde markedsføring af andre færdigpakninger end de i direktivets bilag III, spalte I, nævnte og dermed at skabe hindringer for de frie varebevægelser.

22 Med det andet spørgsmål har den nærmere bestemt spurgt, om nævnte direktiv skal fortolkes således, at medlemsstaterne efter direktivet har ret til at forbyde markedsføring af alle færdigpakninger med et nominelt volumen, der ikke er nævnt i spalte I i bilag III til direktivet, ved nationale bestemmelser, som dem der findes i den kongelige anordning.

23 Det sidste spørgsmål må behandles først, idet det kun vil være nødvendigt at besvare det første spørgsmål vedrørende direktivets gyldighed, såfremt dette virkelig skal fortolkes som indeholdende en ret for medlemsstaterne til at indføre et forbud som nævnt.

24 Såfremt denne fortolkning er udelukket, må det, når henses til de indlæg, der er blevet indgivet i sagen, undersøges, om traktatens artikel 30 er til hinder for et forbud mod markedsføring som det i hovedsagen omtvistede.

25 Ruwet har gjort gældende, at hovedsagen har en rent intern karakter, idet sagen føres mellem to virksomheder, nemlig Stassen og Ruwet selv, vedrørende varer, der fremstilles og markedsføres i Belgien. På baggrund heraf er det ufornødent at undersøge spørgsmålet om den kongelige anordnings lovlighed efter fællesskabsretten.

26 Det er herved tilstrækkeligt at fastslå, at den forelæggende ret allerede i sin dom har forkastet argumentet herom og har fastslået, at tvisten ikke vedrører en rent intern situation, idet Stassen ikke blot sælger cider, som selskabet selv fremstiller, men også cider, som selskabet importerer.

27 Ruwet har dernæst anført, at direktiv 75/106, som ændret ved direktiv 79/1005, i sin endelige version har givet medlemsstaterne mulighed enten for at tillade markedsføring af færdigpakninger med et andet nominelt volumen end de volumenstørrelser, der er nævnt i bilag III til direktivet, eller for at forbyde markedsføring af varer, der ikke er overensstemmende med angivelserne i nævnte bilag. Denne valgfrie harmonisering fører til, at man på én gang får to forskellige markeder, nemlig ét for varer, der opfylder kravene ifølge direktivet, og som er omfattet af den frie bevægelighed for varer, og ét for varer, der ikke opfylder kravene ifølge direktivet, og som ikke er omfattet af reglerne om de frie varebevægelser. Kongeriget Belgien har således retmæssigt kunnet benytte

sidstnævnte valgmulighed og det så meget mere, som det dermed varetog hensynet til forbrugerbeskyttelse, idet forbrugerne ellers kunne komme ud for at skulle vælge mellem nominelle volumenstørrelser, der eventuelt ligger for tæt på hinanden og dermed kan vildlede dem.

28 Den belgiske regering har erkendt, at personer, der importerer varer, der ikke opfylder direktivets angivelser, ved en ordning med valgfri harmonisering principielt kan påberåbe sig traktatens artikel 30 til støtte for deres rettigheder i henhold til princippet om frie varebevægelser. Men såfremt den medlemsstat, hvortil der indføres, har gennemført direktivets bestemmelser ved præceptive nationale retsregler og ophævet sine egne nationale krav, kan den ikke tvinges til at anerkende varer, der ikke er i overensstemmelse med disse præceptive bestemmelser. Det kan nemlig ikke accepteres, at producenter, der har afholdt de omkostninger, der er nødvendige for at tilpasse deres produktion til de krav, der er blevet opstillet på grundlag af en valgfri harmonisering, ikke belønnes for deres indsats, mens producenter, der ikke har haft sådanne omkostninger, fortsat kan påberåbe sig princippet om frie varebevægelser for varer, der ikke opfylder kravene ifølge de præceptive bestemmelser.

29 Såfremt disse synspunkter ikke lægges til grund, må man ifølge den belgiske regering anerkende, at den hindring for indførslen, som den kongelige anordning medfører, er begrundet i det tvingende hensyn til forbrugerbeskyttelse.

30 Stassen og HP Bulmer har anført, at ifølge den retspraksis, der første gang kom til udtryk i dommen af 20. februar 1979, den såkaldte »Cassis de Dijon«-dom (sag 120/78, Rewe-Zentral, Sml. s. 649), omfatter reglen om frie varebevægelser i traktatens artikel 30 efter princippet om gensidig anerkendelse af alle varer, der er lovligt fremstillet på en medlemsstats område. Direktiv 75/106, som ændret ved direktiv 79/1005, kan efter deres opfattelse ikke fortolkes som indeholdende en tilladelse til nationale foranstaltninger som det markedsføringsforbud, der er omtvistet i hovedsagen.

31 De har fremhævet, at i det omfang, der ikke ved direktivet er sket en fuldstændig harmonisering, finder traktatens artikel 30 ff. fortsat anvendelse. Følgelig kan en

foranstaltning med tilsvarende virkning som en kvantitativ restriktion kun være begrundet i tvingende hensyn af almen interesse, såfremt den er i overensstemmelse med proportionalitetsprincippet. Det er ikke tilfældet i hovedsagen. Forbuddet mod færdigpakninger med et nominelt volumen på 0,33 l for cider, der begrundes i hensynet til forbrugerbeskyttelse, hindrer en mængdemæssig sammenligning af prisen på cider og drikkevarer, der direkte konkurrerer med cider (øl og alkoholfrie drikkevarer). Desuden kan forbrugerbeskyttelsen for så vidt angår adgangen til at sammenligne priser sikres ved foranstaltninger af anden art med meget mindre restriktive virkninger for handelen i Fællesskabet end et forbud, nemlig en pligt til at oplyse prisen pr. måleenhed (pr. liter) på de butikshylder, hvor varen sættes til salg. Et forbud mod markedsføring som det, der er omhandlet i hovedsagen, er derfor i strid med traktatens artikel 30.

32 Den tyske regering har allerførst vedrørende varer, for hvilke medlemsstaterne fortsat kan tillade andre nominelle volumenstørrelser end de i spalte I i bilag III til direktivet nævnte, henvist til dom af 19. februar 1981 (sag 130/80, Kelderman, Sml. s. 527), hvori Domstolen fastslog, at en afgrænsning mellem forskellige formater og vægtenheder af brød, hvorved det kunne undgås, at forbrugeren vildledes med hensyn til den reelle mængde brød, der tilbydes ham, ikke kunne begrundes i forbrugerbeskyttelse, i det omfang forbrugeren let kan sikres en rimelig oplysning med en passende mærkning, og at denne afgrænsning derfor var i strid med traktatens artikel 30. Den har dernæst anført, at fællesskabsretten indeholder bestemmelser om mærkning af levnedsmidler med angivelse af mængde og om imødegåelse af vildledende præsentation af varer i færdigpakninger. Den har endelig fremhævet, at markedet vil blive endnu mere gennemskueligt, når Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 98/6/EF af 16. februar 1998 om forbrugerbeskyttelse i forbindelse med angivelse af priser på forbrugsvarer (EFT L 80, s. 27) er gennemført, hvilket skal være sket senest 18. marts 2000. Efter dens opfattelse kan restriktioner for de frie varebevægelser på grundlag af direktiv 75/106 ikke mere efter gennemførelsen af direktiv 98/6 være generelt begrundet i hensynet til forbrugerbeskyttelse.

33 Det Forenede Kongeriges regering har anført, at direktiv 75/106, som ændret ved direktiv 79/1005, gør det muligt for medlemsstaterne at tillade markedsføring af færdigpakninger med et andet nominelt volumen end fastsat i direktivet.

Medlemsstaterne kan kun indføre restriktioner for markedsføringen af disse pakninger på deres område under iagttagelse af Domstolens praksis vedrørende traktatens artikel 30.

34 Efter denne regerings opfattelse må der tages hensyn til fællesskabsrettens bestemmelser på beslægtede områder og navnlig til Rådets direktiv 79/112/EØF af 18. december 1978 om tilnærmelse af medlemsstaternes lovgivning om mærkning af og præsentationsmåder for levnedsmidler bestemt til den endelige forbruger samt om reklame for sådanne levnedsmidler (EFT 1979 L 33, s. 1), Rådets direktiv 79/581/EØF af 19. juni 1979 om forbrugerbeskyttelse i forbindelse med angivelse af priser på levnedsmidler (EFT L 158, s. 19), som ændret ved Rådets direktiv 88/315/EØF af 7. juni 1988 (EFT L 142, s. 23), og direktiv 98/6. Nødvendigheden af en restriktion for de frie varebevægelser skal vurderes på baggrund af disse fællesskabsretlige bestemmelser samt Domstolens praksis og ud fra de foreliggende faktiske omstændigheder.

35 Rådet ønsker ikke at tage stilling til spørgsmålet om, hvorvidt Kongeriget Belgien har gennemført direktiv 75/106, som ændret ved direktiv 79/1005, korrekt. Det finder dog, at det af direktivets artikel 5 og bilag III fremgår, at medlemsstaterne herefter ikke kan forbyde eller indskrænke markedsføring af cider i færdigpakninger med et nominelt volumen på 0,33 l. Direktiv 98/6 bekræfter, at direktiv 75/106, som ændret, ikke kan fortolkes som indeholdende et forbud mod markedsføring af cider i flasker på 0,33 l, der begrundes i hensynet til forbrugerbeskyttelse.

36 Efter Kommissionens opfattelse kan medlemsstaterne i henhold til direktiv 75/106, som ændret, med forbehold af de i dette direktivs artikel 5 nævnte undtagelser (jf. præmis 12 i denne dom) tillade andre færdigpakninger end de i direktivet nævnte, og disse kan således benyttes samtidig.

37 Den har anført, at disse andre færdigpakninger fortsat er omfattet af traktatens artikel 30, og at denne artikel ikke er til hinder for, at en medlemsstat beskytter sine forbrugere mod en emballering, der kan virke vildledende.

38 Kommissionen har desuden anført, at den nationale ret må foretage en konkret vurdering af faren for forveksling under hensyntagen til omstændighederne i hvert enkelt tilfælde (dom af 17.3.1983, sag 94/82, De Kikvorsch, Sml. s. 947). I den foreliggende sag må den forelæggende ret se på forskellene mellem de forskellige nominelle volumener i de grupper, som det omhandlede direktiv fastlægger. Disse forskelle er relevante angivelser ved afgørelsen af, hvilke forskelle der kan antages at give forbrugerne beskyttelse mod at tage fejl. Henset til disse angivelser udgør den forskel, der foreligger mellem en færdigpakning med et nominelt volumen på 0,33 l og en færdigpakning med et nominelt volumen på 0,375 l, ikke en væsentlig risiko for forveksling, når der gennem mærkning gives forbrugeren passende oplysninger om den færdigpakkede væskes volumen.

39 Den forelæggende ret kan ifølge Kommissionen også tage hensyn til omstændigheder i forbindelse med varens præsentation, som f.eks. færdigpakningens beskaffenhed eller dens særlige form, til en eventuel angivelse af prisen pr. måleenhed, jf. direktiv 79/581 og 98/6, samt til de nominelle volumener, som angivet i direktiv 75/106, som ændret, for konkurrerende varer eller i almindelighed for de fleste andre drikkevarer.

40 Det bemærkes, at direktiv 75/106 blev vedtaget med hjemmel i EF-traktatens artikel 100 (nu artikel 94 EF) med henblik på en indbyrdes tilnærmelse af medlemsstaternes love og administrative bestemmelser, der direkte indvirker på det fælles markeds oprettelse eller funktion.

41 Af den første betragtning til direktivet fremgår, at det havde til formål at modvirke hindringerne for den frie bevægelighed for visse færdigpakninger til drikkevarer, der skyldtes det forhold, at der i de fleste medlemsstater gjaldt

præceptive bestemmelser, som var forskellige fra medlemsstat til medlemsstat. Og efter fjerde betragtning til direktivet var det endvidere hensigten med direktivet at skabe en bedre forbrugerbeskyttelse ved at formindske risikoen for forveksling.

42 Ved den oprindelige udgave af direktiv 75/106 gennemførtes en fuldstændig harmonisering af de nationale bestemmelser på området, idet direktivets artikel 4, stk. 2, kun tillod markedsføring af færdigpakninger med de i bilag III til direktivet fastsatte nominelle volumener, mens direktivets artikel 5 forbød medlemsstaterne for færdigpakninger, som opfyldte kravene og kontrolforskrifterne i direktivet, at træffe foranstaltninger, der begrænsede markedsføringen af dem.

43 Ved ophævelsen ved direktiv 79/1005 af artikel 4, stk. 2, i direktiv 75/106 er dette direktiv blevet et direktiv om delvis harmonisering. Således har medlemsstaterne igen fået mulighed for at tillade markedsføring af færdigpakninger med andre nominelle volumener end de i bilag III fastsatte, undtagen for færdigpakninger for produkter, der ikke har nogen betydning i den foreliggende sag (jf. præmis 12 i denne dom).

44 Færdigpakninger med et andet nominelt volumen end fastsat i bilag III, spalte I, i direktiv 75/106, som ændret ved direktiv 79/1005, 85/10, 88/316 og 89/676, kan ikke, som det modsat er hævdet af Ruwet og den belgiske regering, når dette andet volumen på grundlag af direktivet tillades i andre medlemsstater, af en medlemsstat holdes uden for området for den frie bevægelighed for varer, der er sikret ved traktatens artikel 30, alene med den begrundelse, at denne medlemsstat, som det er tilfældet i hovedsagen, har indført bindende regler om anvendelse af de i fællesskabsbestemmelserne angivne nominelle volumener.

45 Det bemærkes, at efter Domstolens faste praksis indeholder traktatens artikel 30 et forbud mod enhver af medlemsstaternes bestemmelser for handelen, som

direkte eller indirekte, aktuelt eller potentielt, kan hindre samhandelen inden for Fællesskabet (jf. dom af 11.7.1974, sag 8/74, Dassonville, Sml. s. 837, præmis 5).

46 I mangel af en harmonisering af de nationale lovgivninger indebærer artikel 30 et forbud mod hindringer for samhandelen inden for Fællesskabet, som består i, at der på varer fra andre medlemsstater, hvor disse er lovligt fremstillede og bragt i omsætning, anvendes regler om, hvilke betingelser sådanne varer skal opfylde, f.eks. med hensyn til præsentation, mærkning og emballage, og det uanset om sådanne regler finder anvendelse uden forskel på såvel indenlandsk fremstillede varer som importerede varer (dom af 6.7.1995, sag C-470/93, Mars, Sml. I, s. 1923, præmis 12).

47 Når der som i det foreliggende tilfælde er tale om en delvis harmonisering, finder dette forbud anvendelse på bestemmelsen om, at færdigpakninger, der ikke er omfattet af denne harmonisering, ikke må benyttes. Den modsatte fortolkning ville i en situation som den foreliggende betyde, at medlemsstaterne fik adgang til at afskærme deres nationale markeder for produkter, der ikke var omfattet af fællesskabsbestemmelserne, hvilket ville være i strid med traktatens målsætning om frie varebevægelser.

48 En national foranstaltning som den i hovedsagen omhandlede kan, uanset at den finder anvendelse på såvel indenlandsk fremstillet som indført cider, i det omfang den finder anvendelse på færdigpakninger med et nominelt volumen på 0,33 l, der lovligt er fremstillet og bragt i omsætning i andre medlemsstater, skabe hindringer for samhandelen inden for Fællesskabet. Den kan således tvinge de berørte erhvervsdrivende til at anvende forskellige emballager for deres produkter, alt efter hvor disse skal bringes i omsætning, med heraf følgende yderligere udgifter til emballering. Et sådant forbud er derfor omfattet af anvendelsesområdet for traktatens artikel 30 (jf. på linje hermed Mars-dommen, præmis 13 og 14).

49 Den belgiske regering har anført, at det i hovedsagen omhandlede forbud mod markedsføring er begrundet i det tvingende hensyn til forbrugerbeskyttelse.

50 I den forbindelse fremgår det af fast retspraksis, at hindringer for samhandelen inden for Fællesskabet, der beror på forskelle i de nationale lovgivninger, må accepteres, såfremt bestemmelserne herom finder anvendelse såvel på indenlandske som på indførte varer, og såfremt de er uomgængeligt nødvendige bl.a. af hensyn til forbrugerbeskyttelse. Sådanne bestemmelser kan imidlertid kun accepteres, når de står i et rimeligt forhold til det mål, der forfølges, og dette mål ikke kan nås ved foranstaltninger, der i mindre omfang begrænser samhandelen i Fællesskabet (jf. dom af 26.11.1996, sag C-313/94, Graffione, Sml. I, s. 6039, præmis 17, samt den deri anførte retspraksis).

51 Kongeriget Belgien har for så vidt angår det tvingende hensyn, der i hovedsagen påberåbes som relevant, anført, at det dermed skal undgås, at forbrugerne vildledes ved anvendelsen af nominelle volumener, der ligger for tæt på hinanden.

52 Domstolene i indførselsstaten må vedrørende en national foranstaltning som den i hovedsagen omtvistede for hver enkelt færdigpakning med et volumen, der ikke er angivet i bilag III, spalte I, i direktiv 75/106, som ændret ved direktiv 79/1005, 85/10, 88/316 og 89/676, men som er lovligt fremstillet og bragt i handelen i eksportmedlemsstaten, vurdere, om der faktisk består en fare for vildledning af forbrugerne.

53 De skal herved under hensyn til samtlige relevante oplysninger henholde sig til en almindelig oplyst, rimelig opmærksom og velunderrettet gennemsnitsforbruger som kriterium (jf. dom af 13.1.2000, sag C-220/98, Estée Lauder, Sml. I, s. 117, præmis 30).

54 De kan herved bl.a. lægge vægt på pligten til på etiketten at angive nettoindholdet af væske i emballagen i måleenheder (liter, centiliter, milliliter). Denne pligt er generelt fastlagt for alle drikkevarer i artikel 3, stk. 1, nr. 4, og artikel 8, stk. 1, i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2000/13/EF af 20. marts 2000 om tilnærmelse af medlemsstaternes lovgivning om mærkning af og præsentationsmåder for levnedsmidler samt om reklame for sådanne levnedsmidler (EFT L 109, s. 29), hvorved direktiv 79/112 blev kodificeret og ophævet. Den gælder også for færdigpakninger, der er omfattet af direktiv 75/106, som ændret ved direktiv 79/1005, 85/10, 88/316 og 89/676, i medfør af dette direktivs artikel 4, stk. 1, der ikke er blevet ændret ved direktiv 79/1005. De nationale retter kan lægge vægt på den information, der gives i overensstemmelse hermed, for så vidt som denne gør det muligt for en normal gennemsnitsforbruger at undgå forveksling af de to volumener og at gennemføre en sammenligning af priserne på samme væske i to forskellige pakninger under hensyntagen til den konstaterede forskel i volumen.

55 De nationale retter kan også lægge vægt på den omstændighed, at direktiv 75/106, som ændret ved direktiv 79/1005, 85/10, 88/316 og 89/676, selv med det antal nominelle volumener for forskellige væsker (mælk, vand og mineralvand, limonader, frugt- og grøntsagssafter), som fastsættes i spalte I i bilag III til direktivet, giver mulighed for samtidig benyttelse af nominelle volumener (0,20 l og 0,25 l), ved hvilke forskellen kun udgør 0,05 l, altså ikke meget mere end forskellen mellem det i hovedsagen omtvistede volumen på 0,33 l og volumenet 0,375 l, som findes blandt de i fællesskabsbestemmelserne angivne nominelle volumener for cider.

56 De nationale retter kan endelig tage følgende i betragtning:

— Ved artikel 3, stk. 2, i direktiv 79/581, der blev indført ved direktiv 88/315, blev der indført en pligt til ved salg af levnedsmidler til forbrugere at angive prisen pr. måleenhed (for væsker principielt pr. l), hvilken forpligtelse bl.a. gjaldt for ciderprodukter i færdigpakninger med et nominelt volumen, der

ikke var angivet i spalte I i bilag III til direktiv 75/106, som ændret ved direktiv 79/1005, 85/10, 88/316 og 89/676.

— Denne forpligtelse blev med visse undtagelser gjort generelt anvendelig for alle varer, der udbydes til forbrugerne, herunder cider og ciderprodukter, og uden at der tages hensyn til færdigpakningens nominelle volumen, ved direktiv 98/6, der skulle være gennemført i de nationale retsordener senest den 18. marts 2000, dvs. inden det tidspunkt, hvor den forelæggende ret træffer afgørelse vedrørende påstanden om forbud mod markedsføring, og som ophævede direktiv 79/581 med virkning fra den 18. marts 2000.

57 Det andet præjudicielle spørgsmål skal derfor besvares på følgende måde:

— Direktiv 75/106, som ændret ved direktiv 79/1005, 85/10, 88/316 og 89/676 skal fortolkes således, at det ikke giver medlemsstaterne ret til at forbyde markedsføring af alle færdigpakninger med et nominelt volumen, der ikke er nævnt i spalte I i bilag III til dette direktiv, ved bestemmelser som dem, der findes i den kongelige anordning.

— Traktatens artikel 30 skal fortolkes således, at denne artikel er til hinder for, at en medlemsstat forbyder markedsføring af en færdigpakning med et nominelt volumen, der ikke er angivet i fællesskabsbestemmelserne, og som lovligt er fremstillet og bragt i handelen i en anden medlemsstat, medmindre dette forbud er begrundet i tvingende hensyn til forbrugerbeskyttelse, anvendes uden forskel på indenlandske varer og indførte varer, er nødvendigt for varetagelsen af det nævnte hensyn og står i et passende forhold til det tilstræbte mål, og dette mål ikke kan nås ved foranstaltninger, der er mindre restriktive for handelen i Fællesskabet.

58 På baggrund af denne besvarelse er det ufornødent at besvare det første præjudicielle spørgsmål.

## Sagens omkostninger

59 De udgifter, der er afholdt af den belgiske og den tyske regering og af Det Forenede Kongeriges regering samt af Rådet og Kommissionen, som har afgivet indlæg for Domstolen, kan ikke erstattes. Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den nationale ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger.

På grundlag af disse præmisser

kender

DOMSTOLEN (Sjette Afdeling)

vedrørende de spørgsmål, der er forelagt af Tribunal de commerce de Bruxelles ved dom af 28. december 1998, for ret:

**Rådets direktiv 75/106/EØF af 19. december 1974 om tilnærmelse af medlemsstaternes lovgivning om færdigpakning af visse væsker i bestemte volumenstørrelser, som ændret ved Rådets direktiv 79/1005/EØF af 23. november 1979, Rådets direktiv 85/10/EØF af 18. december 1984, Rådets direktiv 88/316/EØF**

af 7. juni 1988 og Rådets direktiv 89/676/EØF af 21. december 1989, skal fortolkes således, at det ikke giver medlemsstaterne ret til at forbyde markedsføring af alle færdigpakninger med et nominelt volumen, der ikke er nævnt i spalte I i bilag III til dette direktiv, ved bestemmelser som dem, der findes i den kongelige anordning af 16. februar 1982 om de tilladte nominelle pakningsstørrelser for færdigpakninger til visse varer.

EF-traktatens artikel 30 (efter ændring nu artikel 28 EF) skal fortolkes således, at denne artikel er til hinder for, at en medlemsstat forbyder markedsføring af en færdigpakning med et nominelt volumen, der ikke er angivet i fællesskabsbestemmelserne, og som lovligt er fremstillet og bragt i handelen i en anden medlemsstat, medmindre dette forbud er begrundet i tvingende hensyn til forbrugerbeskyttelse, anvendes uden forskel på indenlandske varer og indførte varer, er nødvendigt for varetagelsen af det nævnte hensyn og står i et passende forhold til det tilstræbte mål, og dette mål ikke kan nås ved foranstaltninger, der er mindre restriktive for handelen i Fællesskabet.

Gulmann Puissochet Schintgen

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 12. oktober 2000.

R. Grass

Justitssekretær

C. Gulmann

Formand for Sjette Afdeling